

Visie dekenberaad inzake portefeuille kwaliteit en integriteit

1. Inleiding

De advocatuur is een bijzondere beroepsgroep door diens onafhankelijke positie ten overstaan van de overheid. Die onafhankelijkheid brengt verantwoordelijkheid en passend toezicht mee. Naast formele wettelijke regels, wordt in een wezenlijk deel van de regulering door de beroepsgroep zelf voorzien. Daarnaast worden de normen door de tuchtrechter ingevuld. Het toezicht op de advocatuur - waaronder het toezicht op naleving van deze regels- wordt uitgeoefend door dekens.

De bijzondere rol van de advocatuur in de rechtsstaat, inclusief het daarbij behorende toezicht, geven aanleiding publiek te informeren hoe vrij algemeen geformuleerde kernwaarden in het kader van toezicht worden geduid en op welke wijze de duiding van deze kernwaarden een rol spelen bij het houden van toezicht. In dit stuk ligt de focus op kwaliteit en integriteit.

Deze uiteenzetting kwam tot stand in samenspraak met de Nederlandse Orde van Advocaten en beoogt niet compleet te zijn. Het kan worden beschouwd als een aanvullende visie op de kernwaarden deskundigheid en integriteit die onlosmakelijk verbonden zijn met de drie andere kernwaarden onafhankelijkheid, partijdigheid en vertrouwelijkheid. Het zijn deze vijf kernwaarden gezamenlijk waardoor de advocatuur rechtsbescherming kan bieden in het belang van een goede rechtsbedeling.

2. Kwaliteit

In de advocatuur kan kwaliteit op verschillende manieren worden gedefinieerd. Enkele belangrijke elementen bij het beoordelen van kwaliteit in de advocatuur zijn:

- Juridische expertise: een advocaat moet beschikken over uitgebreide juridische kennis en expertise op de rechtsgebieden waarop hij werkzaam is. Dit omvat een grondige kennis van wetten, regelgeving en jurisprudentie die relevant zijn voor de zaak van de cliënt.
- Professioneel gedrag en ethiek: kwaliteit in de advocatuur omvat ook het handhaven van hoge normen van professioneel gedrag en ethiek. Hier wordt ook integriteit een onderdeel van kwaliteit. Een advocaat moet de op hem van toepassing zijnde wet- en regelgeving, waar de gedragsregels onderdeel van uitmaken, naleven, de belangen van de cliënt op de eerste plaats zetten en een vertrouwensrelatie met de cliënt opbouwen.
- Communicatievaardigheden: effectieve communicatie is essentieel voor een advocaat om de zaak van de cliënt op de best mogelijke manier te vertegenwoordigen. Dit omvat heldere en begrijpelijke communicatie met de cliënt, evenals effectieve pleitvaardigheden in de rechtszaal en goede onderhandelings technieken.
- Klantgerichtheid: een advocaat streeft naar het behalen van het beste resultaat voor de cliënt. Dit omvat het begrijpen van de specifieke behoeften en doelen van de cliënt, het verstrekken van juridisch advies op maat en het zorgen voor een goede cliëntervaring.
- Voortdurende professionele ontwikkeling: advocaten streven ernaar hun kennis en vaardigheden voortdurend bij te werken en te verbeteren. Dit omvat het bijhouden van de nieuwste ontwikkelingen in de wet en rechtspraak, het volgen van juridische cursussen, het voldoen aan de NOvA kwaliteitseisen (GIO, peer-review of intervisie) en het deelnemen aan professionele netwerken.

- Ervaring: Ervaring heeft invloed op de beoordeling van de kwaliteit van een advocaat. Van een advocaat met een solide staat van dienst en relevante ervaring in vergelijkbare zaken mag doorgaans goed inzicht in de juridische kwesties worden verwacht.

Kwaliteit in de Nederlandse advocatuur kan dus kort gezegd worden gedefinieerd als de mate waarin advocaten voldoen aan professionele normen en de vereisten van hun beroep. Het omvat juridische kennis en expertise, ethisch gedrag, communicatievaardigheden, cliëntgerichtheid en professionele ontwikkeling. Het is belangrijk op te merken dat de definitie van kwaliteit in de advocatuur subjectief kan zijn en in beleving kan variëren afhankelijk van de specifieke behoeften en verwachtingen van de cliënt.

3. Integriteit

Integriteit in de advocatuur kan niet los van de andere vier kernwaarden voor de advocatuur (onafhankelijkheid, partijdigheid, deskundigheid en betrouwbaarheid) worden gedefinieerd. Integer handelen betreft in ieder geval – en zeker niet uitsluitend - het naleven van ethische normen en waarden, het handhaven van hoge professionele standaarden en het tonen van eerlijkheid, onafhankelijkheid en betrouwbaarheid in de uitoefening van het advocatenberoep. Het omvat het vermogen om professionele verantwoordelijkheid te dragen, de belangen van de cliënt te behartigen binnen de grenzen van de wet en het rechtssysteem. Tegelijkertijd kan integer optreden behelzen dat er respect voor de rechten van anderen wordt getoond, maar ook voor een goede rechtsbedeling en soms ook voor het algemeen belang.

Integriteit in de advocatuur omvat in ieder geval de volgende aspecten:

- Ethisch gedrag: Advocaten moeten zich houden aan de wet, gedragsregels en verordeningen die zijn vastgesteld door de wetgever en de Nederlandse Orde van Advocaten. Ze moeten eerlijk, betrouwbaar en transparant handelen in alle professionele interacties. Hierbij is de advocaat zich bewust van diens rol binnen de rechtsorde.
- Betrouwbaarheid: Advocaten moeten de betrouwbaarheid van informatie waarborgen die hen is toevertrouwd door hun cliënten. Ze mogen geen vertrouwelijke informatie openbaar maken, tenzij dit wettelijk verplicht is of met toestemming van de cliënt.
- Onafhankelijkheid: Advocaten moeten onafhankelijk en partijdig handelen ten behoeve van hun cliënten. Ze moeten vrij zijn van invloeden die hun professionele oordeel kunnen beïnvloeden, zoals belangenconflicten tussen cliënten of zelfs voormalige cliënten. Ook moeten zij andersoortige belangenconflicten vermijden: Advocaten moeten voorkomen dat ze betrokken raken bij situaties waarin hun persoonlijke belangen of andere professionele verplichtingen hun objectiviteit of onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden. Dit gaat verder dan alleen de (gedrags)regels naleven.
- Professionele competentie: Advocaten moeten beschikken over de vereiste kennis en vaardigheden om hun cliënten effectief te vertegenwoordigen. Ze moeten voortdurend hun professionele ontwikkeling nastreven en op de hoogte blijven van relevante juridische ontwikkelingen. Hier wordt het thema kwaliteit onderdeel van integriteit.

- Transparantie en openheid: Advocaten moeten hun cliënten op de hoogte stellen van relevante informatie met betrekking tot hun zaak en de mogelijke juridische gevolgen. Ze moeten ook eerlijk en nauwkeurig communiceren met andere partijen, rechterlijke instanties en overheidsinstanties.
- (interne) bejegening van en door advocaten/advocaat stagiaires. Advocaten dragen intern verantwoordelijkheid te voorkomen dat een sfeer heerst van van permanente ontgroening of veel te zware belasting van jonge advocaten.
- Financiële integriteit van het advocatenoptreden. Is er een rechtvaardiging voor het gehanteerde uurtarief? Is de zaak het wel waard om substantiële kosten te maken en was de cliënt daar van tevoren op gewezen? Was de procedurele actie potentieel kansrijk en nuttig? Was de advocatuurlijke bijstand noodzakelijk/proportioneel.

Er moet oog zijn voor de verschillen tussen de civiele praktijk en de strafpraktijk. Strafrechtadvocaten nemen het in de regel op tegen de staat, althans het Openbaar Ministerie, met vergaande machtsmiddelen, hetgeen helaas ook nog eens gepaard gaat met een verharding over en weer. De niet aflatende aandacht voor strafzaken in de (sociale) media helpt daarbij niet. Is het integer om als advocaat in allerlei praatprogramma's te verschijnen in strafzaken die nog onder de rechter zijn? Of te vloggen over je beroep als strafrechtadvocaat? De arrestatie van een vooraanstaande strafadvocaat met alle publiciteit van dien, is weer een nieuw hoogtepunt of beter gezegd: dieptepunt. De strijd die strafrechtadvocaten voeren, mag niet leiden tot onethisch gedrag. Zeker waar het zeer beladen zaken zoals het Marengo-proces betreft, zouden strafadvocaten "roomser dan de Paus" moeten zijn.

4. Toezicht

Het handhaven van kwaliteit en integriteit in de Nederlandse advocatuur is van cruciaal belang om het vertrouwen van het publiek in het rechtssysteem te waarborgen en de rechtsstaat te versterken. Het is een fundamentele plicht van advocaten om ethisch en integer te handelen in het belang van hun cliënten en zelfs van de samenleving als geheel. (On-)Ethisch handelen springt daarbij nog meer in het oog dan kwalitatief ondermaats optreden. Dat maakt een goede kwaliteit niet minder belangrijk.

Om toe te zien op kwaliteit en integriteit in de advocatuur, spelen de dekens een belangrijke rol. De dekens zijn toezichthouders, benoemd door de jaarvergadering van de lokale Orde van Advocaten, die wettelijk verantwoordelijk is voor het toezicht op de naleving van de regels door advocaten binnen zijn of haar arrondissement. Enkele manieren waarop de dekens zorgen voor toezicht op kwaliteit en integriteit, waarbij alle hiervoor genoemde aspecten in meer of minder op de achtergrond meespelen, zijn:

- a) Klachtbehandeling: De dekens behandelen klachten van cliënten, wederpartijen en derden over advocaten die mogelijk de advocatenwet, de wet WWFT, de verordeningen en de gedragsregels hebben overtreden. De dekens onderzoeken de klachten, en kunnen een inschatting geven of sprake is van tuchtrechtelijk verwijtbaar handelen.
- b) Tuchtrechtelijke procedures: De dekens hebben de bevoegdheid om, ook in het algemeen belang tuchtrechtelijke procedures bij de raad van discipline in gang te zetten tegen advocaten die worden verdacht van wangedrag of schending van de regels en kunnen bestuurlijk handhaven indien nodig.

- c) Dekens kunnen er met hun Raad van de Orde voor zorgen dat advocaten een geldige inschrijving hebben en correct geregistreerd zijn bij de Nederlandse Orde van Advocaten (NOVA). Dit zorgt voor een basisniveau van kwaliteitsborging.
- d) Toezicht op kantoren: de dekens houden toezicht op de advocatenkantoren om ervoor te zorgen dat ze voldoen aan de wettelijke vereisten en ethische normen. Ze kunnen regelmatig inspecties uitvoeren in de vorm van fysieke of digitale kantoorbezoeken. Waar nodig maken dekens afspraken met het betreffende kantoor of leggen ze corrigerende maatregelen op.
- e) Voorlichting en educatie: de dekens kunnen advocaten voorlichten over de gedragsregels en ethische kwesties. Ze organiseren opleidingen en trainingen om de bewustwording te vergroten en advocaten te helpen bij het handhaven van integriteit in hun praktijk.
- f) Samenwerking met andere instanties: de dekens werken samen met andere relevante instanties, zoals de (tucht)rechter, het Openbaar Ministerie en de Raad voor Rechtsbijstand, om ervoor te zorgen dat integriteit binnen de advocatuur wordt gehandhaafd. Signalen afkomstig van deze instanties worden onderzocht en zo nodig (tuchtrechtelijk) opgevolgd, er kan informatie worden uitgewisseld en gezamenlijke acties worden ondernemen in geval van ernstige schendingen.
- g) Toezicht op permanente educatie: dekens zien erop toe dat advocaten voldoen aan de permanente opleidingsverplichtingen. Advocaten moeten jaarlijks hun kennis en vaardigheden op peil houden om op de hoogte te blijven van juridische ontwikkelingen en veranderingen in de praktijk
- h) Het monitoren van de zogenaamde kwaliteitseisen gebeurt ook door de dekens. Advocaten moeten jaarlijks deelnemen aan intervisie, intercollegiaal overleg of peer review.

Daarnaast hebben dekens de leidraad kwaliteitsonderzoek voor dossierinzage opgesteld, die vrij toegankelijk is voor advocaten. Er wordt gedacht aan aanhaken bij kwaliteitscontrole door specialisatieverenigingen binnen de advocatuur waar soms een verplichte en positief oordelende peerreview geldt als voorwaarde om bij bedoelde vereniging lid te kunnen zijn. De dekens kunnen advocaten begeleiden en adviseren over professionele normen en goede praktijkvoering. Ze kunnen richtlijnen en aanbevelingen geven om de kwaliteit van de dienstverlening te verbeteren, maar kunnen ook norm overdragende gesprekken in de zin van het bestuursrecht voeren.

De dekens laten in overleggen met de staande en zittende magistratuur weten dat signalen over kwaliteit en integriteit op prijs gesteld worden en altijd zullen worden opgepakt door de dekens. Terugkoppeling van de signaalafhandeling zal in algemene termen gedaan worden om de vertrouwelijkheid jegens de rechtszoekende te borgen.

Het toezicht op kwaliteit en integriteit in de Nederlandse advocatuur is een voortdurend proces dat de samenwerking vereist van dekens, advocaten zelf en andere belanghebbenden binnen het juridische systeem. Er wordt doorlopend onderzocht of er (meer dan thans gebeurt) uitwisseling met andere organisaties mogelijk is. Denk aan BFT, de fiscus en de rechterlijke macht. Door proactief toezicht te houden en passende maatregelen te nemen wanneer nodig, kunnen de dekens bijdragen aan het behoud van de kwaliteit en integriteit van de advocatuur.

5. Afsluiting

In het hele systeem van kwaliteit en integriteitsbewaking vormen dekenen als toezichthouders en klachtonderzoekers een belangrijke rol. Die taak kunnen zij niet vervullen zonder goede samenwerking met de andere organen binnen de Nederlandse Orde van Advocaten. Zoals het College van Afgevaardigden en de Algemene Raad die normen vastleggen in verordeningen en kwaliteit en integriteit van de advocatuur bevorderen op overkoepelend niveau. Bovendien kunnen cliënten en andere belanghebbenden ook bijdragen aan het waarborgen van kwaliteit door het afgeven van signalen, indienen van klachten en feedback te geven over de dienstverlening van advocaten. Waar het soms voor cliënten moeilijk te beoordelen is of de kwaliteit goed is, zoeken de dekenen actief contact met de magistratuur en andere ketenpartners op zoek naar signalen over het presteren van de balie.

De beoordeling van kwaliteit bevat zoals gezegd subjectieve elementen en is te waarderen op een schaal van 1 tot 10. Moeten de dekenen in actie komen bij een 5? Of ook al bij een 6 en wie bepaalt dit cijfer? Bij overtreding van wettelijke normen (zoals de permanente educatieverplichting) kan de deken zelf sanctioneren. Ten aanzien van kwaliteit en integriteit kan de deken onderzoeken verrichten en een standpunt innemen, maar ligt het oordeel uiteindelijk bij de tuchtrechter. Wat betreft integriteit is de beoordeling door de dekenen en de tuchtrechter veel meer zwart-wit. Het is integer of het is dat niet.